

dō ergo potuit esse occisus ab origine mundi? Resp.: Aliquid post verba *occisus est*, ponunt comma, et r̄ ab origine mundi non referunt ad Agnum, sed ad verba praecedentia, non sunt scripta nomina, hoc modo: *Quorum non sunt scripta nomina in libro vita Agni, qui occisus est, ab origine mundi*. Ita Ticonius, Ambrosius, Beda, Ribera, Alcasar, etc., tunc sensu eius faciliter scilicet adorasse hessian illos, qui ab origine mundi non sunt scripti in libro vite, id est, qui non sunt predestinati, sed reprobati. Verum cum Biblia romana et alia passim non habeant ejusmodi comma, r̄ ab origine mundi referunt ad *occisus est*, tunc sensu potest esse triplex. 1^a Ab origine mundi, i. e., ante omnia, ab omni auro, puta ab eterno, Agnus occisus est, non realiter, sed habita ratione decreti divini, quo Deus ab eterno decrevit redemptionem generis humani per Christi mortem. Ita praeceptor Gregor. de Valentia et Vazquez. 2^a Agnus occisus est ab origine mundi, i. e., ab initio mundi; quia ab initio mundi meritis mortis Christi sanctis applicata fuit. 3^a Agnus occisus est ab origine seu initio mundi, non in se, sed in suis typis et figuris, puta in sanctis Patriarchis et Prophetis, qui fidei et pietatis causa occisi, vel in victimis V. T., qua Christi erant figura. Christus ergo occisus fuit in sacrificio Abelis, in ariete quem pro Isaa immolavit Abraham, in Agno paschali, in iugis sacrifici, seu in agno quotidie mane et vespera ab Hebreis in sacrificium oblati, denique in aliis oribus et agnis, qui ex lege Dei omni festo effrenandi erant. Ita Cornel. à Lap. plures pro se citantur interpres.

IX. Apoc. 20, 1 et 2: *Angeli habent claves abyssi ligavit Satanum per amos mille, et clausit in abyso, ut non seducat amplius gentes*. Sed I Petri 5, 8, dicitur: *Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit, querens quem devoret*. Respondeo: Licet Lucifer ligatus sit in inferno, et ligatus maneat usque ad tempora Anti-Christi, habet tamen suos velut emissarios demones ubique, qui homines tentant et divident, ut experientia et doctrina SS. Patrum constat; per hos ergo instar leonis sevientis totum orbem circuit et perambulat, querens quem devoret; ferme sicut Asmodaeus libidinibus rex ligatus erat a Raphaeli in deserto Egypti, et ita ligatus mansi probabilius quamdiu Sara et Tobias vivebant, vel adhuc longius; et tamen interim suos per orbem demones quasi gaeones et cupidines undequaque emisit, et terram libidinibus et immunditi contaminavit; quemadmodum etiam de ebris lascivisque demonibus Andron profeciescentibus narrat in Iconibus Philostratus. Ita Cornel. à Lap. et Serarius. Alter respondet Calmet, contendens verbo illa, *ut non seducat amplius gentes, minimè significare, demoneū modo nemini insidiari necinemque poterit seducere*; sed duntaxat indicare, demones potenter teneri constrictam et præpeditam, ut non amplius, ut olim, universam Ecclesiam perturbet et publico christiana religionis exercitio obstista, prout fecit sub Romanis imperatoribus elnicinis, qui Ecclesia nefarium bellum indexerunt, atque Jesu Christi regnum everttere concauti sunt. Idem sentit etiam Alcasar.

X. Apoc. 20, 11: *Fugit terra et cœlum, et locus non est inventus in eis*. Sed apud Ecclesiasten 1, 4: *Terra in eternum stat*. Respondeo: *Fugit terra et cœlum*, id est, pristina facies, forma, et status terre ac cœli; quia scilicet in aliis pulchriore formam et statum commutabuntur. Unde talis *locus et status*, qualis ante in illis fuerat, non amplius est *inventus in eis*, sed alius longe amoenior, splendorius et gloriōsior. Ita Calmet, et Ribera, et alii interpretes passim, secuntur S. Augustinum, 1. 20 de Civit. cap. 11 (idem fuisus repetit cap. 16) dicentem: *Peracto quippe iudicio tunc esse desinet hoc cœlum, et hoc terra, quando incepit esse cœlum novum, et terra nova. Mutatione namque rerum, non omni modo interitura, transibit hic mundus*. Aliam explicationem objecti textus Apocalypses affect Alcasar, sensu mystico eum exponens.

XI. Apoc. 20, 14: *Infernos et mors mitti sunt in stagnum ignis*. Sed stagnum ignis est in ipso inferno. Quomodo ergo infernos in hoc stagnum mitti potuit? Respondeo: *Per infernum hie non intelligunt locus inferni, sed diabolus, qui per peccatum, quod introduxit in mundum, erat auctor mors et infernarum penarum*. Ita hunc locum expunit D. Augustinus, loc. cit. dicens: *Illi nominibus (Scriptura) significat dia-bolum, quoniam mortis est auctor et infernarum penarum, universaque similis damnorum societas*. Hoc est enim, quod supra evidenter preoccupando jam dixerat: *Eti diabolus, qui seducat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris*. Augustinus sequitur Ribera et Calmet. At aliud expositionem objecti textus dant Alcasar et Cornel. à Lap., qui censem, quid, siue præcedente versu 15: *Et mors et infernos dederunt mortuos suas, inducuntur mors et infernos tanquam duas personae tragicae, atrocæ, quæ semper associantur nam quos mors occidit, eosdem infernos in sepulcris seu specubus subterraneis sepelet*, sic versus 14, exinde fingantur cum damnatis ad ignitum inferorum carcereM velut descendere, non ut patiantur ab igne, sed ut aeternum Dei inimicos excrucient. Mors enim eos semper occidet, infernos quem semper abscondet et vivos aspergat, quod patiantur semper ac moriantur. Itaque infernos et mors in ignitum mittuntur stagnum, non in sensu proprio et literali, sed in sensu improposito mox explicato, nempe non ut patiantur ab igne, sed ut aeternum damnatos excrucient.

XII. Apoc. 21, 16: *Civitas, alti, in quadro positæ est; et longitudi et altitudi et latitudi ejus aquælia sunt*. Sed imprimitus altitudi non est aquælia longitudini aut latitudini. Nam longitudi et latitudi, v. 16, aquælia *stadii duodecim milia*; altitudi vero muri, v. 17, non nisi ad centum quadragesima quatuor cubitos ascendit, qui vix tertiam partem unius stadii exequant. Dein an non cœlum empyreum rotundum potius est, quam quadratum? Respondeo: Licet aliqui hoc quadratum ad litteram accepit, ideology cœlum empyreum figure non rotunde, sed quadrata esse existimarent; tamen ali passim, teste Cornelio à Lap., tam quadratum illud, quam dimensionem longitudinis, latitudinis et altitudinis per stadii vel cubitos, uti et alia multa solum

symbolicè vel figuratè intelligenda esse aint, videlicet ut per civitatem in quadro positam adiutori ingens capacitas civitatis celestis, in quam ex omnibus quatuor mundi plagi electi confluent, queque instar urbis in quadro cum aquæliis ex omni parte longitudine, latitudine, et altitudine posita pulcherrima est. Dixi: *Cum equalibus longitudine, latitudine, et altitudine*. Nam, quando sacer textus ait: *Longitudo, altitudo et latitudo ejus aquælia sunt*, non comparatur altitudo cum latitudine vel longitudine, sed quilibet ex his mensuris in se spectata dicitur aquælia, hoc est, ex omni parte seu latere aquæ magna, ita ut, e. g., altitudo hujus civitatis in quadro positæ non sit major ex parte orientali, quam ex parte occidentali, nec ejusdem longitudine major ex latere orientali quam ex occidentali, nec ejusdem latitudine major à latere orientali ad latus australi, quam à latere australi ad septentrionalem. Ratio ita textum sumendum est, quia si altitudo comparatur cum latitudine et longitudo, adéoque murorum altitudo esset duodecim millionum stadiorum, quemadmodum longitudi et latitudo vix tota civitatis area fondamentis et basi, que ad moles tante altitudinis sustinendas requirunt, sufficeret; igitur enim debetur esse crassiudum tam altorum murorum. Deinde, si textum ipsum attente inspiciamus, deprehendemus, quod longitudo dicatur quidem aquælia latitudinis, *longitudo ejus tanta est, quanta est latitudo*; sed cum in eodem verso mentio fit de altitudine, phrasis mutatur, neque dicitur: *Altitudo tanta est, quanta est longitudo et latitudo*; sed: *Ei longitudo et altitudo et latitudo aquælia sunt*, ut intelligeremus, à sacro texto non intendi, altitudinem esse tantam, quanta est longitudo et latitudo; sed omnia haec tria esse aquælia, id est, in sensu explicato aquælia. Ita Salazar et Cornel. à Lap.

Sim quidem adhuc plures apparentes antilogiae in libro Apocalypses, sed quia eas in citatis interpretibus solutas sedutus lector facile inveniet, iis recensendis superseedet.

CAPUT III.

De auctore Apocalypses. De libro vite. De numero salvandorum, etc.

Questio 1: *An liber Apocalypses auctorem habet S. Joannem Apostolum?* Respondeo: Quamvis aliqui, inter quos erat Dionysius Alexandrinus, Apocalypsin tribuerint Joanni non Apostoli, sed alteri presbytero ei Christi discipulo, qui hac de causa Theologus vocatur; hodie tamen ex mente Ecclesie et SS. Patrum, quos sequenti questione citabimus, indubitate est, Apocalypses auctorem esse S. Joannem Apostolum ad Evangelistam. Nec obstat primo, quod in codicibus græcis hic liber inscribatur Apocalypsis Joannis Theologi, qui cognomen Theologi appropiatum fuit S. Joanni subliniatum ejus doctrina, quæ de Verbi divinitate altissimum mysteriis profundissime disseruit. Unde Theophil., prefat. in Vang., Joannem vocat magnum Theologum. Idem Theologi nomen S. Joanni attribuunt S. Cyrilus, S. Chrysostomus,

Origenes, S. Damascenus, qui, orat. de Transfigur., S. Joannem vocat purissimum Theologie organum, et alii quos Baronius, ad ann. Christi 97, pag. 808, citat.

Secundò non obstat, quod Apocalypsis stylo differre videatur ab Evangelio et Epistola S. Joannis; quia prorsus alia in Apocalypsi est materia, scilicet prophætia, que alio stylo scribenda est, quam historia vel ethica. Præterea observarunt erudit, et multorum locorum inductione comprobaverunt, stylum Apocalypsis omnino similem esse stylo S. Joannis, de quo Millius, Proleg. § 177, et Wolfius, in Curis philol. Ac valet presertim haec observatio, si in Apocalypsi verba et phrases ab Angelo in calamus dictata distinguantur ab aliis, quæ S. Joannes suis verbis enuntiat; in his enim suam planè phrasin Evangelio et Epistolis similarem retinet. Errat ergo Beza, dum temere ex stylis diversitate conjectat, librum Apocalypses esse Joannis non Apostoli, sed ejus qui cognominatus est Marcus, Act. 12, 25. Certe levissimæ hinc conjecturæ repugnat prater sensum SS. Patrum et totius Ecclesie argumenta plura ex ipso libro Apocalypses de prompta. Nam primò scriptor hujus libri in Patmo insula fuit proper testimonium de Jesu datum, Apoc. 1, 9, id quod de solo S. Joanne Apostolo tota veterum historia (1) refert. Secundo, mentio in Apocalypsi fit septem Ecclesiarum Asiae Proconsularis, quæ curis S. Joannis Apostoli singulari modo credite fuerant. Tertiò, stylus, ut supra dixi, est stylo S. Joannis similis, nihilque toto in libro occurrit, quod vel ætati, vel genio, vel alio indubio S. Joannis Apostoli scriptis advertere. Quartò, scriptor Apocalypses ibi non uno in loco Joannes dicitur, et quidem ille ipse Joannes, qui Jesum ejusque facta videt et annuntiavit (2).

Negat dicas: Proprietati nominis commemoratione non fuit usitata S. Joanni Apostolo seu in Evangelio, seu in Epistola suis; ergo potius frequens illa in Apocalypsi hujus nominis repetito alium libri auctorem prodit. Respondeo: Nego cons.; nam diversitas argumenti alium scribendi modum induxit. Apocalypsis est liber propheticus. Usitatissimum autem Propheticus est, nomen suum repetrere. Videbis id ab Isaia factum decies sexies, ab Jeremias plus quam centes, bis ab Ezechiele, quater et centes à Daniele. Quin haec ipsa nominis Joannes repetito cum addito, quæ testimonian-
tib[us] perib[us] verbi Dei et testimonian-
tib[us] Iesu Christi, quæcumque vidit... fui in insula, quæ appellatur Patmos, de auctore Apocalypses certos nos reddit, ut paulò ante observavimus.

Dices: Hi ipsi modi loquendi sunt conficti ab impostore aliquo, nempe à Cerintho exēnti primi seculi heresiarchā, ut in hoc libro à se composito et factio S. Joannis nomine inscripto deliramentis suis auctoritate conciliaret. Respondeo: Erant quidem omnia etiam, qui Apocalypsim à Cerintho ob causam

(1) Vide S. Hieronymum de Scriptor. Eccles. v.
Joannes; et Sulpiций Severum, I. 2 Histor. c. 51.

(2) Ut patet ex Apoc. capitale primo v. 2, collato cum Epist. 1 Joan. 1, 1 et 2.

mox indicatam exaratum putarunt. Verum, quamvis indubitate sit, Cerinthum suam (1) edidisse Apocalypsim, quam Baronius S. Joannis nomine ab eodem evulgatam arbitratur, diversam tamen fuisse à genuina S. Joannis Apocalypsi, a Patribus perspicuum prorsus (2) accipimus. Porro recte monet illust. Calmet. in Apocalypsim, artic. 3, sententiam, quae Apocalypsim nostrorum Bibliorum Cerinthio adscribit, pluribus refellere supervacaneum esse, cum hujus haeresiarum errores ab ea validissime oppugnentur.

Questio II : An liber Apocalypses est canonicus ? Antequam respondeam, observo, Marcionitas olim et Alogianos, teste Epiphanius, lib. 2, haeres. 51, et posterioribus seculis Erasmus et Lutherum, Apocalypsim a canone S. Scripturae rejecisse. Dubitabunt etiam aliquando nonnulli catholici scriptores de auctoritate hujus libri, presertim Caius vetus auctor sub Zephyrino papâ Roma vivens, teste Eusebii, lib. 3, c. 28. Similiter teste Hieronymus, epist. 129 ad Dardan., *Gregorum Ecclesie Apocalypsim non suscipiunt*. Sed hoc intelligendum de tempore S. Hieronymi, et de aliquibus duxat Ecclesiis, non de omnibus ; nam de pluribus contrarium ostendunt cardinales Baronius et Bellarmine. Ceterum etiam Amphylochius coevoz S. Basilio, Catal. lib. canon., de suo tempore loquens, ait : *Apocalypsim Joannis aliqui iis (libris canonici) inserunt ; sed longe plurimi adulterantur respundunt*. Beza vero, exterique Calvinista Apocalypsim inter canonicas Scripturas numerant, quibuscum etiam Magdeburgenses, centur. 1, lib. 2, c. 4, aliisque hodie Protestantes huc in re sentunt, strenue pugnant pro Apocalypsi adversus Lutherum suum. Rationem autem, cur Calvinista, quia ciores Ecclesie romane hostes viderunt, jam olim censuerunt sibi recipiendam esse Apocalypsim, Alcasar, in Proemio ad Apocal. notatione 2, assignavimus ; at sunt etiam ibi precepta longè clarissima de constantia in persecutionibus, de hereticis et pseudo-prophetis fugiendis. Satis etiam plane doctrina habent in uno Apocalypses scopo, qui ex sententia Bellarmini alias non est, ac incitamentum ad perseverantiam et patientiam tempore persecutionum. Absonum autem planè est, libra libe idem, quia obscurus est, à Canone excludere; plurima quippe sunt in sacris Scripturis, presertim in libris prophetice, que vel nemo, vel pauci intellegunt, num idei rejecienda ? Non ita olim sensit Dionyssius Alexandrinus, qui apud Eusebium, lib. 7 Hist. c. 22, de Apocalypsi ita disserit : *Ego vero spernere ab obicie scripturam libri tuus nullatenus audio... sed hoc magis de eo iudico, quod... sit in eo arcamus quidem et recorditus atque admirandus omnibus sensus, quem et ego adiutor ac venero, etiam non intelligo*. Et ita sentio, quod divina aliqua sacramenta sermonibus conteguntur humanis, non tam iudicio meo discernens, quâm fide credens ; et ideo non reprobo quae non intelligo, sed tanto magis admiror, quanto minus aspergo. Denique etiam illud observandum, quod, licet antiquis Patribus Apocalypsis obscurissima visa sit, nobis tamen eius intelligentia

(1) Vide Theodoretum heret. fabul. 1, 2, c. 3.
(2) Vide Tillemont. nota 5 in Cerinthianos.
(3) L. 4, c. 37, et l. 5, c. 5.
(4) In Dial. cum Tryphon.
(5) L. 3 contra Mareu., c. 14, et l. 4, c. 5; de Prescripc. c. 35.
(6) Homil. 7 in Josue.
(7) Ad ann. Christi 97.
(8) L. 1 de Verbo Dei, c. 49.

Porrò argumenta adversariorum jam praecoccupavimus in questionibus precedentibus (1); unum tamen aut alterum hic proponam aut repeatam.

Argum. I. Prater Caium scriptorem antiquissimum, S. Hieronymus testatur, Apocalypsim sua aetate non fuisse à Græcis receptam. Insper, eodem Hieronymo teste, viri quidam eruditissimi Apocalypsim tanquam librum ab apostolica gravitate degenerem convitabantur. Respondeo ad primum : unus alterve antiquus scriptor, cui plures etiam Greci sub ævum S. Hieronymi dicuntur adhaesisse, negligi potest, si comparetur ad communiores PP. antiquorum sensum, et universalis demum Ecclesie consensum, de quo supra. Caoi opponuntur Ireneus, Justinus, Tertullianus, aliquae supra indicati. Græcis sub ævum S. Hieronymi secus opinantibus opponuntur Græci primi, secundi et tertii seculi, Apocalypsim S. Joannis Apostoli vindicantes, imo et plurimi sub aetatem S. Hieronymi : S. Epiphanius enim, haeres. 72, eodem seculo reprehendit omnes qui de Apocalypsi item moverant. Ad secundum, gustum sanè depravatum habuerint, quicumque sunt viri isti eruditissimi, librum, in quo teste S. Hieronymus tot sunt sacramenta quot verba, coniunctis insectari ausi. Ac sanè si nulla gravitas Apostolice vestigia in eo deprehendissent, quo pacto tot SS. Patres, et tota demum Ecclesia eundem S. Joanni vindicassent?

Argum. II. Apocalypsim nemo intelligit ; ergo à canone Calvinita Apocalypsim inter canonicas Scripturas numerant, quibuscum etiam Magdeburgenses, centur. 1, lib. 2, c. 4, aliisque hodie Protestantes huc in re sentunt, strenue pugnant pro Apocalypsi adversus Lutherum suum. Rationem autem, cur Calvinista, quia ciores Ecclesie romane hostes viderunt, jam olim censuerunt sibi recipiendam esse Apocalypsim, Alcasar, in Proemio ad Apocal. notatione 2, assignavimus ; at sunt etiam ibi precepta longè clarissima de constantia in persecutionibus, de hereticis et pseudo-prophetis fugiendis. Satis etiam plane doctrina habent in uno Apocalypses scopo, qui ex sententia Bellarmini alias non est, ac incitamentum ad perseverantiam et patientiam tempore persecutionum. Absonum autem planè est, libra libe idem, quia obscurus est, à Canone excludere; plurima quippe sunt in sacris Scripturis, presertim in libris prophetice, que vel nemo, vel pauci intellegunt, num idei rejecienda ? Non ita olim sensit Dionyssius Alexandrinus, qui apud Eusebium, lib. 7 Hist. c. 22, de Apocalypsi ita disserit : *Ego vero spernere ab obicie scripturam libri tuus nullatenus audio... sed hoc magis de eo iudico, quod... sit in eo arcamus quidem et recorditus atque admirandus omnibus sensus, quem et ego adiutor ac venero, etiam non intelligo*. Et ita sentio, quod divina aliqua sacramenta sermonibus conteguntur humanis, non tam iudicio meo discernens, quâm fide credens ; et ideo non reprobo quae non intelligo, sed tanto magis admiror, quanto minus aspergo. Denique etiam illud observandum, quod, licet antiquis Patribus Apocalypsis obscurissima visa sit, nobis tamen eius intelligentia

(1) Vide supra, quest. 1 et 2 de Apoc.

multò facilior reddatur ex causis alibi (1) assignatis.

Questio III : Quid est liber vita, et quid est in eo scribi, aut ex eo deleri? Antequam respondeam, observo, scipius in Apocalypsi (2) et in aliis S. Scripturæ locis (3) mentionem fieri de libro vita. Sic, ut alia taceam, Apoc. 20, v. 15, dicitur : *Et qui non inventus est in libro vita scriptus, missus est in stagnum ignis*. Hoc pronuntiat, ad propositum questionem respondere cum D. Thomâ, 1 part. quest. 24, art. 1, et aliis : Liber vita est ipsa Dei notitia, quâm firmiter retinet seu scit, se aliquo prædestinasse ad vitam aeternam. Igitur hoc dictio, *Liber vita* est metaphora secundum similitudinem à rebus humanis acceptam. Sicut enim inter homines fieri solet, ut illi, qui ad aliquod eliguntur, conserbantur in libro vel catalogo, e. g., milites, aut senatores qui idcirco olim dicebant *Patres conscripti*; ita etiam conscriptio seu annatio non externa et materialis, sed intelligibilis in ipsa divina mente eorum, qui prædestinati sunt ad eolum, dicitur *Liber vita*. Nam sicut liber seu scriptura libri est simulum rerum in eâ descriptarum; ita etiam firma memoria vel notitia aliecius rei est quasi quedam tabula, in qua res descripta confinatur, secundum illud, Prov. 5, 5 : *(Describe misericordiam et veritatem) in tabulis cordis tui*. Par ratione notitiare reproborum, quam Deus habet, dici posset *Liber mortis* (4); quia in Deo datur infallibilis presencia danunctorum aquæ ac salvandorum, et in republica hæc ordinata non solum in inseribunt speciali libro, qui præmit, sed etiam, qui supplicio vel pena mortis digni sunt. Sed S. Scriptura abstinet ab hoc loquendo modo, et quodcumque loquitur de iis, qui à Deo inscripti sunt in libro, nunquam de libro mortis, sed semper de libro vita, vel strictè, vel salemente late tali in sensu mox explicando intelligenda est.

Oppones I. In Ecclesiastico 24, 52, legimus : *Hec omnia liber vita, et testamentum Atissimum et agnitus veritatis*. Ubi glossa interlinearis ait, hoc est, *novum et vetus Testamentum*. Præterea, S. Augustinus, 1, 20 de Civit. Dei, cap. 44, aliq. quod liber vita sit, quedam vis divina, quâd fuit ut cuiuscumque opera sua bona vel mala in memoriam reducantur. Sed neque hæc vis divina, neque novum et vetus Testamentum est notitia, quam Deus ab aeterno habet de prædestinatis; ergo liber vita est aliquid aliud, quam prædicta notitia. Ad hanc objectionem respondet S. Thomas loc. cit. ad primum, his verbis : *Dicendum, quid liber vita potest dici dupliciter. Uno modo conscripitione corum, qui sunt electi ad vitam; et sic loquuntur nunc de libro vita atque hoc sensu (libra vita ordinariæ sumit S. Scriptura), alio modo potest dici liber vita conscripitione corum, quæ ducent ad vitam. Et hoc (iterum) dupliciter : vel sicut agendum; et sic novum et vetus Testamentum dicuntur liber vita : vel sicut jam factorum; et sic illa vis divina*,

(1) Vide supra, prefatione in Apoc., et quest. 2 et 3.

(2) Apoc. 5, 5. Et 17, 8. Et 20, 15. Et 21, 27.

(3) Psalm. 68, 29. Et ad Philipp. 4, 5. Et Daniel, 12, 1.

(4) Vide Suarez l. 4 de Predest. cap. 20.

quâd fiet, ut cuiilibet in memoriam reducentur facta sua, dicitur liber vita. Sicut etiam liber militis potest dici, vel in quo scribuntur electi ad militiam, vel in quo tradiunt ars militaris, vel in quo recientur facta militum. Hacusque doctor Angelicus.

Oppones II. Ex libro vita deleri possunt, qui in eo scripti sunt : sed notitia Dei de aliquâ re non potest deleri aut mutari ; ergo liber vita non est ipsa Dei notitia, quam ab aeterno habet de prædestinatis. Major patet ex textibus S. Scripturae infra afferendis. Respondeo I : Dist. maj. Ex libro vita simpliciter et strictè dicto aliqui deleri possunt, neg. maj. Ex libro vita secundum quid latè tali, subdist. : Ita, ut deletio se tenet ex parte ipsius libri vita, seu præscientia divina, quasi hæc esset mutabilis, nego ; ita ut deletio non referatur ad librum vita ex parte præscientie, sed ex parte rerum præscitarum, quae sunt mutabiles, conc. S. Thomas, loc. cit. art. 5, et ali plures faciunt discrimen inter librum vita simpliciter, et secundum quid talem ; liber vita simpliciter et strictè dictus est notitia Dei, quâd scit se aliquos prædestinasse ad vitam aeternam ; liber autem vita secundum similitudinem à rebus humanis acceptam. In secundo autem libro inscripti sunt etiam illi reprobri, qui ad tempus sunt justi seu obtinent gratiam sanctificantem, sed ante finem vite sunt illam per peccatum mortale perdent. Et tales possunt deleri et delentur de libro vita, ita tamen, ut deletio non referatur ad notitiam Dei, quasi Deus aliquid præsedit, postea negat, aut aliud præscire incipiat; sed ad rem scitam, quia scilicet Deus scit, aliquem prius per gratiam obtinere, jux ad vitam aeternam ; et postea hoc juxa perde, etiam deficit à gratia. Ita deletionem aliquorum de libro vita explicant præter D. Thomam, S. Anselmum et ali passim. Satis hoc quidem probabiliter. Sed Ribera, Commentar. in Apoc. 5, 5, respondet 2°, et censet probabilem ac S. Scripturæ sanctorumque Patrum dictis magis conformem esse sententiam eorum, qui dicunt reprobos (etiam si ad tempus justos, sed finaliter non perseverantes) nullo modo, nequidem secundum quid in libro vita scriptos esse, nam Scriptura tantum de prædestinatis dicit, quid sint inscripti libro vita; sicut vicissim de non prædestinatis, eti fortè ad tempus justis, simpliciter ait, quid eorum nomina non sint in hoc libro; ut patet expediti textus Apocalypses et aliorum S. Scripturæ eorum ac initium hujus questionis supra citatos. Idipsum etiam docet S. Augustinus, loco jam citato, c. 15, simpliciter dicens : *Liber vita significat prædestinationem eorum, quibus aeterna dabitur vita*. Eadem cum S. Augustino est sententia Haymonis, Comment. in Apoc. et omnium, qui alter, quam S. Thomas deletionem de libro vita explicant, quos statim nominabimus. Sed restat solvenda difficultas ; quomodo aliqui

deleri dicantur de libro vite, si non scribantur in eis nisi predestinati, quos constat deleri non posse. Hanc objectionem proponit et dissolvit S. Augustinus explicans illa verba Psalmi 68 : *Dilectantur de libro viventium, et cum justis non scribantur, in que ita commentatur : Iste ergo quomodo inde dilectur, ubi nunquam scripti sunt? Hoc dictum est secundum spem ipsorum, quia ibi se scriptos putabant. Quid est, dilectantur de libro vite? Ut ipsis constet, non illos ibi esse. Et paulus posuit : Sic ergo et hic illi, qui se sperabant tanquam meritio justitiae sue in libro scriptos Dei, cum perducta fuerit damnatio eorum etiam ad cognitionem eorum, delerantur de libro viventium, id est, non ibi se esse cognoscunt. Nam versus qui sequitur, exponit quod dictum est : Et cum justis non scribentur. » Hucusque D. Augustinus. Eodem modo exponit Ruperto illud Moysis Exod. 52 : *Aut dimittite illis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, quem scripsisti. S. Ambrosius paulus alter explicit quosdam deleri de libro vite, nimis secundum opinionem hominum, in quantum homines opinantur eos in libro vite scriptos propter presentem justitiam, quam in eis videntur; sed quando apparet sive in hoc seculo, sive in futuro, quod a justitia seu gratia sanctificate exciderint, dicuntur inde deleri. Hac S. Ambrosii exppositio cum S. Augustini explicatione adeo non pugnat, ut una eadem planior ex iis fiat, atque ita eos deleri dicamus de libro vite, quivel seipso putabunt in eis scriptos, vel homines ex operibus, quae videbant, ita judicabant de illis, sed postea cum comprehenduntur Dei iudicio damnati, adeoque in libro vite non inveniuntur scripti, dicuntur deleri. Non igitur delerunt secundum rei veritatem, sed secundum suam vel aliorum hominum opinionem. Nam Scriptura sepe loquitur, non ut res ipsae sunt, sed ut ab hominibus judicantur, seu apparent. Sic Luc. 2, 48, legimus : *Ecce pater tuus et ego dolentes queremus te, et tamen S. Joseph non erat verus et naturalis Christi pater, sed tantum putatis, seu opinione hominum. Et Matth. 4, 25 : Quia abscondisti hac a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis, id est, Apostolis et ceteris fideliibus simplicibus et humilibus, qui nempe juxta opinionem mundi parvuli et contemplabiles sunt. Quare merito quasi scripti in libro vite, aut ex deo deliti dicuntur, qui se in eis scriptos putabant, aut scripti ab hominibus putabantur.***

Nihilominus notaendum, quod SS. Patres communiter et interpres non hoc sensu cum Ruperto explicent verba illa Moysis : *Aut dimittite illis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, quem scripsisti, neque illud Pauli ad Rom. 9, 5 : Optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, id est, deleri de libro vite pro fratribus meis; sed utriusque huius textui assignant aliun sensum. Nam iuxta S. Hieronymum, epist. 151 ad Algasiam, in his duabus textibus Moyses et Paulus loquuntur de vita corporali, ita ut ordinatae chartate patrui fuerint pro spirituali hebrei populi, vel fratrum utilitate jacturam temporalis vite pati; vel si Moyses loquitur de exitio anime: seu deletione cui nominis ex numero predestinationum (ut cum S.*

(1) Tract. 26 in Joannem S. Augustinus in illa Christi verba Joan. 6, 44 : *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misere me, traxerit eum*, ita commentatur : « Magna gratiae commendatio. Nemo venit, nisi traxit... Quare auctio illum trahat, et illum non trahat, noli vele indigere, si non vis errare. Semel accipe et intellige, non traheris, ora ut traharis. »

nationis decreto divino, quasi Deus nondum decreverit nostram predestinationem, et possit moveri nostri precibus; ut nume em decretum (absurda enim foret haec expositio); sed intelligendum est de executione predestinationis, ita ut sensus sit : Nondum percipis in te effectus predestinationis, gratias efficaces, seriam salutis curam, etc., ora ut percipias. Ceterum, si queras, an homo reprobus seu non predestinatus non possit facere, ut sit predestinatus et aeternum salvator, respondeo : potest hoc potentia antecedente seu in sensu diviso reprobationis, quem sensu dividitur homo facere potest, servando mandata Dei; sed non potest hoc potentia consequente, seu in sensu compositio reprobationis, hoc est, homo potest quidem facere, ut Deus ipsum ab aeterno prevideat, finali gratie cooperatur, sieque potest impeditre sui reprobationem; quia Deus neminem reprobavit, nisi quem previdet finali gratie disserunt; at si homo finali gratia dissentiat, siue faciat, ut Deus eum ab aeterno prevideat, huic gratiae disserunt, et in peccato moriturum, ac proin eudem reprobatur, non potest simil facere, ut Deus hoc non prevideat, aut ipsum non reprobet; cum res ex supposito quod sit, non possit non esse : potest tamen homo, ut paulo ante diu, facere, ut nunquam data sit in Deo hac previsio, aut decretum reprobationis, sed potius previsio de ejus cooperatione cum gratia finali, ac proin etiam decretum predestinationis ad gloriam celestem tanquam mercedem et coronam meritorum; prout theologi pluribus explicare solent in tractatu de Deo, ubi de Dei predestinatione agunt.

Quoties IV : An plures homines sunt salvandi, vel etiam damnandi? Antequam respondemus, observo, quod in Apocalypsi verbis illis cap. 7, v. 3 : *Post haec videtur magnam, quam dinumerare nemo poterat... stantes ante thronum, significatur innumerabilis multitudo predestinationis. Unde occasio hujus versus Apocalypses, juvat examinare celebrem illam questionem, plures sint salvandi, quam damnandi? Scio quidem, quod Vasquez, cap. 1, disp. 101, art. 7, censeat, hanc questionem esse ferme iniustum et parum conducentem ad definitionem fiduciarum; immo posset ex alicui veteraria, cum S. Scriptura non semel (1) testetur numerum electorum esse mysterium soli Deo cognitum, et Ecclesia cum D. Thomae, part. 1, q. 25, art. 7, dicat, *numerum electorum esse soli Deo cognitum*. Verum nec iniustus est haec questione : servit enim maxime magnificande misericordia divina, vel vicissim justifica, forenda mortalia spei, vel salutari timori, et exaltando celum gaudio. Nam quot in celis socii, tot gaudia, gaudiumque invalescunt proportione invalescentis beatorum hominum multitudinis. Neque est temeraria; Scriptura enim, Ecclesia, et D. Thomas citatis locis loquuntur de numero certo definito electorum; ab hoc autem investigando nos alicui sumus quam qui maxime, id unum inquirentes, utrum electi homines*

(1) Part. 2 Empiric. 1. 6, exerc. 21, sect. 19, n. 142, respondeo, nescio quod sententia vestra recta sit. (2) De Predestin. disp. 54, sect. 1, n. 5. (3) De beo uno, de Predest. 1. 6, cap. 3.

(1) Joan. 10, 27. Item 2 Timot. 2, 9. et alibi.

numeriosiores sint hominibus reprobatis, nihilque admisus de numero certo definito electorum, cuius scientia obsignata est sigilla septem ab ipso Christo solvenda Apoc. 5, 1, ut hunc locum plurimi interpres exponunt apud Cornelium à Lap. Preterea, quando S. Thomas ait, soli Deo esse cognitum numerum electorum, loquitur de cognitione infallibili et scientifica, ac nulli, nihil certi habet in re haberi; hoc autem non impedit, quoniam studeamus rem hanc discutere cognitione quādam conjecturali; quae non nisi verisimilitudinem fundet.

Hic prenotatus, ad propositionem questionem non tam respondens, quād varias variorum auctorum opiniones recensere, apud quos haec questione fuisse discussa legi poterit. Ego nautum paucis indicabo, quid de singulis hisce opinionibus sentiam, aut sentiendum sit.

Ista I. Si sermo sit de hominibus absolute omnibus, qui à principio mundi usque ad finem mundi existentes, et futuri sunt, est communis doctorum catholicorum et vera sententia, numerum reprobatorum esse multo majorem numero salvandorum. Maxima enim pars hominum sunt ethnici, aut Judei, aut Mahometani, aut heretici, quibus nostra aetate accessendi sunt indifferentes, et theiste numero plurimi; hi omnes aeternam peribunt, nisi ad unitatem catholicam, et veram fidem revertantur. Unde verissimum est illud Cliristi effatum, Matth. 7, 14 : *Arcta est via quae dicit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam.*

Potat quidem Hieronymus Plaza, de Parado, part. 5, cap. 3, et prolixus conatur ostendere sententiam bejigam, de majore numero electorum, quam reprobatorum, etiam universum hominum genus spectetur, esse saltum probabilem, nullaque censura theologiae perstringendam. Verum oppositam sententiam (majorem videlicet esse numerum reprobatorum, quam predestinationis), si universum hominum genus, seu omnes ab origine usque ad finem mundi existentes homines spectentur) de fide esse apud Henanum (1) docent Alaecon, Montepilosus, Aravius. Certam eam vocat Ruiz de Montoya (2), communem et veram Suarez (3).

II. Si sermo sit de solis christianis, seu baptizatis (sive sint catholici, sive acatholici) tam adultis, quam ante usum rationis morientibus simul computatis, videtur certa sententia (ut Hieronymus Plaza, et Ruiz de Montoya advertunt) majorem esse numerum predestinationis, quam reprobatorum. Adhibita enim omni diligentia, consultissime parochii medicis, et exploratis libris infantum et adulorum, qui sepulti jaenit in primaria numeroissimam parochia Hispaniensis civitatis, et in quibusdam aliis parochialibus templo, subiecta ratione octo aut decem annorum fauatus Ruiz deprehendit, aliquando majorem, aliquando vero minorem resultare numerum infantum,

(1) Part. 2 Empiric. 1. 6, exerc. 21, sect. 19, n. 142, respondeo, nescio quod sententia vestra recta sit. (2) De Predestin. disp. 54, sect. 1, n. 5. (3) De beo uno, de Predest. 1. 6, cap. 3.

(4) illi 19. anno docteur, inveniuntur 10. lumen (1)

quām adulorum morientium; semper inegalitatem esse exiguum. Unde, si his infantibus, quorum omnes aut plerique baptizati sunt, addis adulti catholici, et etiam acatholici illos, qui duntaxat materiales heretici sunt, et si statu grātiae decedunt, idem liberos hereticorum ante amissam grātam baptismalem morientes, haud dubiē major erit numerus electorum, quam reproborum.

III. Si sermo sit de solis Christianis adultis, intellegendi nomine Christianorum non tantum catholicos, sed etiam hereticos, apostatas, et schismatics fidem in Christianū profidentes, in hac, inquam, generalitate loquendo, probabilis mihi est, majorem esse numerum reproborum, quam electorum. Nam heretici, apostatas, et schismatics semper fuerunt in magno numero, qui adjuncto numero impiorum fidelium male morientium, plan excedit numerum sancte morientium. Ita etiam sentit Suarez loc. cit. aliisque.

IV. Si sermo sit de solis catholicis, attamen tam adultis, quām ante usum rationis morientium, iterum indubitatum est, plures salvū, quam dannū, ex ratione supra in assertione 2 adductā. Sepius enim observationē est (ut cum Ruiz de Montoya etiam Segueri in suo Hominie Christiano p. 4, discurs. 5, adverit), totidem ferē mori sacro fonte ablitos ante discretionis annos, quot adults. Unde si illis infantibus addantur reliqui omnes catholici, qui adulti salutem consequuntur, obscurum non est, majorem eorum, quām reliquorum numerum esse; plures prōinde necesse est, esse catholicos salvos, quām damnatos: maximē cū ad felicem hanc turbam pertineant, etiam liberi hereticorum parentum, ante amissam grātam baptismalem decedentes.

Si autem questio instituitur de solis catholicis adultis, non adnumeratur, controversia est, ut in utramque partem probabilis. Multi defendunt, ex adultis catholicis plures dammandos, quām salvandos, juxta illud Christi effatum, Math. 20, 16 et 22, 14: *Muli sunt vocati, pauci verō electi.* Pro severiore hac sententia non immerit citantur S. Gregorius M., S. Augustinus et S. Chrysostomus. Nam S. Gregorius M., hom. 49 in Evang. ait: *Muli ad fidem perirent, et ad celeste regnum pauci perdurcentur.* Ecce enim ad hodiernam festinatūtū quām multi conveniunt; parientes Ecclesie implentes; sed tamen quis sciet, quām pauci in illo electorum grecē numerantur? S. Augustinus verō, lib. 2 contr. Crescon. c. 66, inquit: *Ipsi boni verique Christiani, qui per seipso multi sunt, in comparatione malorum falsorumque itidem pauci sunt.* Sic multa grana, quibus horrea magna compleuntur, paucā dicimus in comparatione patetur. Ergo sicut in area major est palcarum numerus, quām tritici, ita et in Ecclesie plures sunt reprobi, quām praedestinati. Nam verba illa S. doctor videoit de solis catholicis protulisse, non de hereticis aut aliis christianis, qui Ecclesia exierunt. Dixerat enim paulus ait: *Imō non tantum heretici, verum etiam ceteris hominibus malis plenus est orbis.* Denique S. Chrysostomus (1) in hec-

(1) Homil. 40 ad populum Antiochenum, et Ho-

verba pronuntiat: *Quot putatis esse in hac civitate, qui salvi fiunt? Non possunt inveniri in tot milibus centum, qui salventur. Quin et de his dubito. Quanta enim in iuuenibus malitia! quantum in senibus temor!* Quid utinam non de singulis Christianorum civitatibus verō dici posset!

Confirmatur haec severior sententia etiam ratione. Nam pauci totā vitā servant innocentiam, paucique post peccatum condignam agunt penitentiam. Et quanvis plurimi ante mortem suscipiant sacramenta, conversionē tamen ad mortem usque dilata, raro est vera, ac frequentissimē ad minimum dubia; adēque talis non est, quo spes satis firmata de plurimorum salute fundare queat. Ita Paulus Segneri (1), aliisque magni nominis, et concionatores ferē omnes, praepūne de la Volpilière, part. 2, conc. 55, Loriot, part. 1, conc. 41, Michael a S. Catharinā Ord. Eremit. Discal. S. Augustini volum. 4, tract. 25, ubi vehementer proponet in sententiam, plures etiam ex sacerdotib⁹ religiosis, et monialibus dannari.

Nihilominus benignam hāc in re opinionem tanquam verō probabilem, et Dei clementi, Christique Domini meritorum ac sacramentorum efficacitati magis consentaneam defendant Calini (2), Suarez (3), Lorinos (4), Marin (5), Alarcon (6), aliisque. Nam, ut Suarez ait, licet major pars adulorum seipius mortaliiter peccant, tamen seipius resurgent, et ita cadendo et resurgendo vitam transigunt. Tandem verō in fine pauci sunt, qui per sacramenta non preparentur ad mortem, et de peccatis dolent, saltem per attritionem; hoc autem sufficit, ut in eo tempore justificentur. Et postquam justificantur, facilē solent illo parvo tempore perseverare sine novo peccato mortali; ergo pensatis omnibus, verisimilius est plures ex adultis Catholicis salvari.

Neque obstant illa Christi verba: *Muli sunt vocati, pauci verō electi.* Variae enim sunt et benē fundatae explicationes horum verborum, faventes benignas sententias. Memori solitus dūas. S. Hieronymus, Comment. in Isa. 24, 15, predicta verba sic exponit, ut per paucos electos non intelligantur omnes praedestinati, sed duntaxat residui Catholic⁹ tempore Antichristi. Ratio ita exponendū textū est, quia ibi agitur de parabolā vocatorum diversis diei horis; haec autem diverse horae juxta S. Gregorium et alios, diversas mundi aetates significant; onde illud dictum de ultimis vocatis ad undecimam, loquuntur de ultimis Catholicis sub finem mundi. Nimirum vocati per quinque sacras mundi aetates (ab Adamo ad Noe, a Noe ad Abraham,

mil. 24 in Acta Apost. Porrō, licet Antiochia muli fuerint ethnici et infideles, tamen Constantinopolis, ubi homilia in Acta Apost. jam episopos composuit, omnes aut plerique erant Christiani. Vide hom. 9 in Act. Ap.

(1) In Hominie Christiano, part. 4, serm. 5.
(2) In Samuele Eccles. tom. 4, serm. 459.
(3) Loc. cit. nempe l. 6 de Prædest. c. 3.
(4) In Psalmum 158, 18.
(5) Tom. 1. Theol. tract. 5, de Prædest. D. 54, sect. 2, num. 12.
(6) Disp. 6, c. 2, num. 4.

ab Abraham ad Moysen, a Moyse usque ad adventum Christi, ab hujus adventu primo usque ad finem mundi) multi sunt; electi, qui residui erunt tempore Antichristi, pauci. Aliam expositionem affert Salmeron, tom. 7, tract. 53, n. 35, nomine vocatorum intelligens prædestinatos, nomine verō electorum illos, qui inter eosdem prædestinatos ad peculiares et extraordinarios favores, aut ministeria electi sunt. Hunc enim in modum laudatus interpres disserit: « Haec conclusio: « *Muli sunt vocati, pauci verō electi, multos terrene sorores;* sed meo iudicio potius omnes consolatur.... « Nam cū tam electi, quam vocati denariorum beatitudinis accipiunt, et omnes in celestem gloriam regiuntur, non est, quod quemquam perterritur faciat haec sententia. Multo enim sunt vocati, id est, omnes operari ad vineam vocati sunt colendā; pauci verō electi; quia pauci sunt habentes prærogativas, et a privilegiis ministrorum sanū Testamēti. Plura de expositione citati versis, in favorem benignae sententiae vide apud Ignatius Weitenauer, in Math. 20, 16. Et c. 22, v. 14. Calini, loc. cit. Hieronymus Piazza, loco quoque citato, aliisque.

Ad auctoritatem SS. Patrum Gregorii, Chrysostomi, et Augustini videat responderi posse, civitates et populum, de quo illi locuti sunt, fuisse moribus valde corrupti, quod non de qualibet civitate Christianorum, aut villis et pagis omnibus prasumendum est, aut illos locutos esse hyperbolice seu per exaggerationem, prout sepius loqui solent viri sancti, quibus ardentissimo divine gloria zelo flagrantibus, semper minimum videntur pauci, qui Deum ament, eique sinerunt servit. Sic locutus esse arbitratur Calini S. Chrysostomum in homil. 40 ad populum Antioch. cū dixit, Antiochē vix centū a peccato liberū esse; vix enim credibile videtur, in tam ampla civitate, a sacro oratore suo tam zeloso, nempe à S. Chrysostomo exultā, tam raro fuisse justos (1). Ceterū in magnā civitate, qualis ē tempestate erat Antiochia, plena idolatrias, ariais, pelagianis, et catholici, sed pessimē moratis, meritis S. Chrysostomus auditores suos perterrefacere potuit illā communicatione, quod in similī vivendi ratione vix centū salvi forent. Idem dicit pote, si supponas hanc homiliam Constantinopoli urbe regiā ad omnis status Christians, quorum plurimi erant moribus corrupti, fuisse direm. Verum, si tamen legatur haec homilia, ait Calini, sensum S. doctoris longē alium habet, nempe non hunc, quod ex tot milibus hominum vix centū sint prædestinati et in celum pervertenti, sed istum, quod vix centesimus sit, qui gratiam in baptismō acceptam constanter servet. Hinc in homil. 24 in Act. Apost. non ait: *Quot putatis esse in civitate nostrā, qui saluentur, sed qui serventur, nempe in statu innocentia?* Atque respondet: *Non est in tot milibus centesimum invenire qui servetur; sed etiam de illis dubito.* Ubi ipsa vox ser-

(1) Idem a posteriori dicendum, si cum Paulo Segneri supponas, hanc homiliam à S. Chrysostomo Constantinopoli, ubi tunc tempore fatente ipso Segneri nonnisi Christiani erant, fuisse a suggesto prolatam.

Et 1° quidem celum empyreum probabilis non est totū solidum, prout quidam veteres, vide Suarez, l. 1 de Operis sex dictrum, cap. 5, volvē; sed, quanvis in parte extimā seu suprēmā et convexā, seu superficie, itemque in parte infimā, seu (ut ita loquer) in pavi-

etate penitus convenient contextui, de conservandā honestate morum. Hinc, ut probet, paucissimos conservari bonos, ob oculos ponit, vita juvenum atque senum, per quod confirmat assertum suum, quod paucissimi in honestate morum, et receptā gratiā baptismatis conserventur. Ex quo inferri nequit, etiam paucissimos fieri salvos. Ve mundo si soli innocentes, qui nunquam peccaverunt, salutem consequerentur! Denique etiam illud notandum, quod nec S. Chrysostomus, nec S. Gregorius illa effecta sua ex revelatione divinitus accepta prouelerint; loquuntur enim non ex certa scientia, sed tanquam de re dubia: *Quis sciat, quām pauci, etc.... Quin et de his dubito.* Denique ad objectum S. Augustini textum etiam illud advertri Calini, Augustinum logū non de solis Catholicis, sed de Christianis universis. Patres enim, ut hic auctor censem, nomine Christianorum et Ecclesie communiter non intelligent solos catholicos, sed etiam illos omnes, qui Jesum Christum quoque modo agnoscunt; quoniam verō inter istos magnus inventur numerus apostatarum, hereticorum et schismatistarum, sanē mirum non est, quod isti una cum adjunctis malis catholicis in peccato morientibus, permagnū constituent numerum damnatorum.

Ex his etiam patet, quid respondendum ad visiones, que de ingenti numero reproborum habita dicuntur. Nam hec, siquidem vere sint (ab Ecclesiā enim nec recipiuntur, nec proponuntur tanquam canonice) plus non evincunt, quām homines instar nivium ad inferos decidere, quia videlicet maximus est numerus illorum, qui quotidie malē moriuntur, idololatrarum, Turcarum, Iudearum, hereticorum, isti quippe soli infideles ad confirmandam ejusmodi visionem sufficiunt. Ad haec observanda viscissitudi temporis est; etenim die quādam prælia inter Turcas et hereticos, larga fuerit missis demoniis; at verō diū una die viginti, triginta, vel plura martyrum millia trucidabantur, missis abundantior erat pro celo.

Ista sunt argumenta de majori numero reproborum, vel electorum (spectando solos Catholicos adultos) in utramque partem à me proposita. Res est, et manet dubia. Eligat prudens ac pius lector illam ex alterutā opinione, quae ipsi videbitur. S. Scripturā, SS. Patribus, et ratione conformior. Vehementer metuo, ne prima, id est, severior opinio vera sit.

Questio V: *Cujus naturę et qualitatis est celum empyreum?* Licet celum empyreum, seu sedes beatiorum non solum sensus nostros, sed etiam humanam rationem excedat, ut ex illo 1 Cor. 2, 9, *oculis non vidit, nec auris audiret, nec in cor hominis ascendit,* licet, et D. Thomas in II Sent. quest. 2, dist. 2, probat; tamec ex S. Scripturā, presertim ex cap. 21 et 22 Apocal. ex fine, ob quem hoc celum conditum à Deo fuit, illius naturam, conditionem et proprietatem colligere et declarare aliquo modo possumus.

Et 1° quidem celum empyreum probabilis non est totū solidum, prout quidam veteres, vide Suarez, l. 1 de Operis sex dictrum, cap. 5, volvē; sed, quanvis in parte extimā seu suprēmā et convexā, seu superficie, itemque in parte infimā, seu (ut ita loquer) in pavi-

mento sonnum corpus sit, instar crystalli vel adamantis; in tota tamen regione interiore et intermedia fluidum est, atque spirabile instar aeris vel aetheris per immensam illa spatia undequivicem diffusum, velut aura coelestis; quemadmodum prater alios censem Lessius (1). Henao (2), Hieron. Plazza (3), quorum opinioni favent S. Ambrosius, S. Basilius et S. Damascenus, L. 2 de fide, c. 6, docentes celos vel atmosferam sicut coelestes esse solidos, sed tenues et fluidos, ita ut instar aquae vel aeris securi et dividii possit. Si enim totum esset solidum, tam angeloi, quam homines beati, et hi quidem post resurrectionem in corporibus suis gloriosi habitare deberent in solido vitro, vel crystallo, aut aliqua materia naturaliter non permeabile; quod haud est credibile. Certe si empyreum spirabile non esset, et facile permeabile, non possent corpora beatorum naturaliter se movere, neque loqui, neque olfacere; quare mille miracula absque necessitate, multiplicando forent. Accedit, quod dos subtilitas, seu vis penetrandi corpora, qui predicta erunt corpora gloriosia, illis divinis concessa sint potius ob motum nullo obstatculo corporeo impediendum, quam ob commemorationem in corpore solidio. Si autem quaras, quanta inter partem infinitam et supremam colli empyreum, quarum spatium intermedium aura illa coelestis occupat, sit distanta? respondeo: Hoc nobis prorsis incognitum est; credibile tamen est, ut Lessius loc. cit. ad distiam fore longe magorem, quam sit intervalum inter superficiem terra et lunam, que juxta recentiores astronomos circiter 60 semidiametris terre, seu 48000 milliaribus germanicis a nobis distat. 2^a Ceterum empyreum est immotum, seu non volvitur in gyrum, sicut moventur planetas, et iuxta veterum opinionem cieli inferiores. Nam motus iste circularis et supervacuus est, et minus conveniens fini, ob quem ceterum empyreum a Deo creatum est. Videatur enim validus indignum, quod perpetuo cum illo rapiantur, et in gyrum volvantur beati et sanctissima Christi humanitas. 3^a Ceterum empyreum locutissimum est, splendens et oculis beatorum mir recreat tum luce sibi propria, atque innata, non extrinsecus mutuata, prout planetae mutuatae in sole lumen accepint, tum etiam splendore ineffabili corporum gloriisorum, praesertim Christi et B. Virginis, juxta multiplicia S. Scripturae testimonia (4); lumen autem glorie non oculos corporos, sed mentes beatorum illustrat et elevat ad Deum ipsum videndum. Nam hoc lumen est donum supernaturale, quem mens humana elevatur et juvatur, ut possit clare et perfecte concipere ac intueri natum divinam. 4^a Ceterum empyreum est altitudinis et amplitudinis immense ac incredibilis, juxta illud Prophetae Baruch 5, 24: O Israel, quam magna est donum Dei, et ingens locus possessio eius! Profecto, si orbis terra universus punctum est exiguum respectu celi

(1) L. 5 de summo Bono, cap. 8, n. 101.

(2) L. 4 Empyrealog. Exercit. 14, sect. 1.

(3) Dissertat. de Paradiso, part. 1, cap. 4, § 5.

(4) Apoc. 21, 22, 25. Et Iosai. 60, 19, 20. Et Matth.

15, 15. (tempor. 1112) usq. dominum octag. si sequitur

sideret, ut astronomi demonstrant, quid tandem retrospect coeli empyrei longe magis expansi et sublimioris?

At inquit: Si tam ingens et immensa est celi empyrei altitudo, et a terra distantia, qui fieri potest, ut Angeli; aut anima sanctorum velut momento temporis inde et ad nos descendant, et illuc revertantur, aut assumptis suis corporibus post universalem resurrectionem in idem coelum conmigrant? Nam, ut S. Bernardus, sermon. 4 in festo omnium SS., in 6, ait: *Tanta futura credenda est corporum levitas, et agilitas beatorum, ut possint, ut velint, absque omni mori seu difficultate ipsam quoque coequitationem nostrarum separari ad omnia velocitatem.* Idem affirmat S. Anselmus, Prolog. c. 25, et Honорий Augustodunensis l. de cognit. re. vite c. 45. Respondeo, hanc esse praerogativam, seu dotem corporis gloriis, que vocatur agilitas, et cuius beati in suis corporibus possunt exercere motum velocissimum in remotissima spatia, ut fusus exponunt Hieronym. Plazza loc. cit. part. 3, c. 5, § 4, Lessius; loc. cit. cap. 6, n. 72. Petavius tom. 3, l. 1, cap. 15, Suarez, de Angelis l. 4, cap. 19, et tom. 3, in p. disp. 48, et alii. Ceteri, si Conditor omnipotens tantam vim pulveri pyro indire potuit, ut stupenda celeritate propellere possit globum tormentarium, cur non poterit velocitatem multo maiorem communicare spiritibus, aut corporibus gloriis? Scilicet sane omnes mathematici et philosophi, quid, sicut temporis in infinitum divisibile est, ita etiam celeritas major et major sine fine possibilis sit.

CAPUT IV.

De arbo vite, delicia sensuum, et auxiliis in celi.

Questio I: *An in celi reaps et in sensu litterali datur fluvius, et ex utriusque flui parte disposita arbores vite, quas describit S. Joannis, Apoc. 22, 1 et 2.* Respondeo: Quamvis hic locus Apocalypses ad Alvarez de Paz, lib. 5 de Perfectione, cap. 2, c. 15 aliisque in sensu mystico de perfectione, vel de doibus beatitudiis ac bonorum et gaudiorum coelestium affinitatis exponit, non desum tamne graves auctores, nominatum Cornelius a Lap., et Tirinus, qui consentiunt, ceterum Apocalypses locum prater sensum mysticum etiam habere sensum litteralem, ac in celi ad littorum rororum fore fluvium, veras arbores, vera poma, veros flores et res floridas, odoriferas, amoenas, que visum, odoratum et tactum corporalem sanitatem perpetuo pascent et continuo voluptate perfundent; prout etiam expresso docent S. Augustinus vel quiscumque est auctor libri Meditationum inter opera Augustini in Hymno de gloria colesti contenti, S. Anselmus l. de Similitudibus, cap. 37, et Laurent. Justiniani de Disciplina monast. conversi, cap. 25, pluresque alii. Id enim et facile Deo et conforme natura corporali et variis revelationibus est compertum (1). Si enim, ut questione precedente probavimus, aura est in celi empyreio purissima et suavissima, que instar aeris

(1) Videatur S. Gregorius, l. 4 Dialog. cap. 36. Item Vita S. Dorothee 6 februario.

nostri finditur et scinditur; quid si aqua et horfi et fructus, sed aetheri et coelestes, quibus sensus omnium corporum beatorum etiam corporaliter delectentur, ut oblectandos mox ostendendis questione sequenti?

At dices: In citato loco Apocalypses dicuntur, quod lignum vite ex utriusque parte fluminis situm, persimiles menses ferat novos fructus. Quis autem hoc credit verum esse in sensu litterali? Dein non est finis fructuum corporalium in cilo, quia beati non existunt, neque sicut amplius, prout legitimus Apoc. 7, 16. Respondeo huc non obstat, quoniam prae dictus locus accipitur in sensu litterali. Nam quid mirum, quod arbores Paradisi coelestis singulis mensibus fructum ferant, cum hoc faciant quoddam arbores in loco exilio. Palma enim *in singulis luna ortus, singulos etiam ramos procreat, ita ut duodecim ramorum productiones annus explorat; quoque Aegypti annus indicantes pingebant palman,* inquit apud Cornelium a Lap. Horus Apollo, Hierog. c. 5. Et in Vita Onuphrii, in Vitis Patrum, L. 6, libello 3, n. 11, legitimus, eum fugientem in erenum consedisse iuxta fontem, et palman, que singulis mensibus fructum, seu dactylum ei profrebat. Ceterum, ut Tirinus observat, arbores ille coelestes singulis mensibus preferentes fructum, Apoc. 22, 2, in sensu mystico significant, continuam in beatis esse voluptutem et beatitudinem renovationem, eamque semper completant atque perfectant. Quod autem attinet verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper completant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem, ut Rubra hunc locum recte exponit, nullasque amplius ipsos a fame et siti passuros molestias. Ceterum neque nos dicimus, quod sensus beatitudinem, etiam beatitudinem renovacionem, eamque semper complemant atque perfectant. Quod autem posterior verba, Apoc. 7, 16, ex iis non probatur, nullas in celo futuras delicias sensum, puta gustus, sed tantum nihil beatis defuturum, quod pertinet ad ipsorum beatitudinem

vocal laudes, quibus Deum extollent. Haec autem in gutture eorum, non ergo tantum in animo; nec solum cogitatione Deum laudabunt, sed etiam voce. Fore enim cantum vocalem, dubitandum non est, ut at Lessius loc. cit.: *Ratio est, quia, cum homo corpori et animo constet, oportet, ut non solum animo, sed etiam corpore Deo serviat, eumque honorat.* Atqui nullum est opus externum, quo Deus magis honoratur, aut quod maiorem honestioremque voluptatem continet quam canticum laudis et gratiarum actionis. Unde sapit in Psalmis et Apocalypsi Joannis mentio fit cantici novi, quod sancti in celo Domino cantabunt. Et hoc est sacrificium laudis, quod illi in exteriorum offerunt. Accedit, quod ex magno amore et gaudio homo-naturaliter incidetur ad cantandum, et ut experientia constat. Intime enim suavitatis mentis, dum ex parte superiori redundat in inferiore, etiam per corporis instrumenta se prodit foris. Quare cum sancti toti sint amore divino accessi, et gaudii plenissimi, summae ab intrinseco ad divinas laudes et cantu celebrandas incitantur. Unde S. Gregorius lib. 8 Moral. c. 59, inquit: *In illa aeternâ patriâ cuius iustorum mens in exultatione rupit, lingua in cantu laudis elevatur.* De eadem re S. Augustinus, lib. Medit. c. 25, vel quicunque est pliissimum auctor hujus libri, sic scribit: *Felix ego et verò in perpetuum felix, si post resolutionem hujus corporisculi audire meruero illa cantica celestia melodias, quae cantantur ad laudem Regis aeterni, ab illis superna patria ciuibus, beatorum spirituum omnibus!* Idem S. doctor, lib. 22 de Civ. c. 50, et S. Ireneus, lib. 5, cap. 8, concedunt exultationem hymnum in beatis; S. Laurentius Justinianus jam citatus melodica cantica civium supernorum mulcentia auditum; S. Anselmus in Elucidario dulcissima organa sanctorum; S. Bernardus Medit. c. 4, lingua et laudem indefessim. Nimis quisque in celo canit laudes divinas modo sibi accommodato; Angeli voce spirituali, homines post resurrectionem etiam corporali. Quanta verò sit futura voluptas coelestis illius musice, et terreni cantus dulcedine conjectari potest, qua interdum (chm., v.g., excellentissima vox junctur cithare, vel alteri congruo instrumento) tanta est, ut animus quasi à corpore abducatur, et natura mortalis vix ferre possit, ob nimiam cordis dilatationem.

Quod attinet ad idioma beatorum, varia est variorum sententia. Eos hebraicè locuturos, defendunt Haymo, Viguerius (1), Galatinus (2), Menochius (5), aliquique plures. Melchior Inkoffer (4) verò existimat latinam linguam in celo fore communem. Alii apud Galatinum loc. cit. labium hoc electum aint grecam esse linguam. Barradius (5), Lorius verisimiliter putant, locutiores beatos, quacumque lingua libuerit: sicutdem note omnes omnibus erunt; poteruntque illis post libitum; quam opinionem etiam Salmeron, tom.

(1) In Institut. cap. 9, § 1, v. 8.

(2) L. 12 de Arcanis Cathol. veritatis, cap. 4.

(3) Centur. 4, cap. 66. Et centur. 10, cap. 65.

(4) In Hist. Sac. Latinitatis, I, 5, cap. 2.

(5) Tom. 5 in Evang. I, 10, cap. 5, ad finem.

I, proleg. 14, vocat piam, ac probabilem; quamvis ipse propendeat in illam sententiam, quod celites tantum hebreicè locuti sint in supernâ-patriâ. Salas (1), Nierenbergius (2), Cornelius à Lapide (3) censem novum quoddam idioma fore proprium aulae celestis, à Deo beatis infundendum, quod omni nostrâ lingua longe nobilis sit et celeste, summe suave et perspicuum. Huius opinione quoque suffragantanderus, Thyraeus, et Henno, qui tamē addit, celites homines interdum illud usurpatissimum idioma, quod eis fuerat municipale, dum viventer. Cornelius à Lap. verò monet, loc. cit., his propè verbis: *Præter hanc linguan coelesti patriæ propriam loquuntur et beati, cùm liberuit, aliis linguis; omnes enim habent donum linguarum, et scient omnia idiomata revelatione diuinâ. Nam in celo Deus omnibus linguis erit celebrandus (ut censem Salmeron et alii) quia hoc videtur spectare ad majorem dei gloriam, et omnis lingua confutare, quia Dominus Jesus Christus in gloria est dei Patri. Et sic omnis lingua beatorum erit una, quia omnes unum idemque summa concordia sentient et praticabunt.* Ita haec Cornelius. Plura de lingua seu idiomate beatorum invenies apud citatos auctores.

Porrò sensus odoratus suam in celo felicitatem habebit in suavitate odoris, quem corpora beatorum, et fortassis etiam locus ipse diffundet. Si enim in inferno futurus est odor terribilis; et ipsa corpora damnatorum fetidissima; cur non credamus in celo fore odorem suavissimum? Profectò nobis satis constat multa corpora sanctorum statim à morte odorem gratissimum spirare copisse, quem alium nemo ante senserat. Hoc de corpore S. Hilarius testatur S. Hieronymus in vita S. Hilarii. Hoc idem de corpore S. Servuli paralyticî testatur S. Gregorius in Dialogis, lib. 4, cap. 14. Nec desunt alia non pauca exempla similia, tum vetera, tum recentia. Ex quibus colligi potest, si corpora mortua sanctorum post anima glorificationem suavem spirant odorem, multò magis corpora viva et glorificata sanctorum odorem suavissimum spiratura. Accedit, quod refert idem S. Gregorius in duplice loco (4) de Tarsilla sororum patris sui, et verbi: *Tunc sursum recipiens (Tarsilla virgo morti proxima) Jesum venientem vidit; tantaque subito fragrantia miri odoris aspersa est, ut ipsa quoque suavitatis cuncis ostenderet, illuc antoren suavitatis venisse.* Quod si corpus Redemptoris glorificatum odorem tantę suavitatis spirat, omnino creditibile est, omnia corpora sanctorum in celo spiratura mira odoris suavitatem; deinceps enim, ut membra capitum suo conformia sint, non solum in claritate, sed etiam in odoris suavitate.

Potremus etiam sensus gustis et tactis suam felicitatem obtinebunt, et S. Bonaventura (5) odoratum

(1) In 4-2, tom. 1, quest. 5, art. 5, tract. 2, disp. 14, sect. 14, num. 106.

(2) De Origine S. Scripturae, I, 6, cap. 12.

(3) Comment. in 1 Epist. ad Corinth. cap. 15, v. 8.

(4) I. 4 Dialog. c. 16. Et homil. 58 in Evang.

(5) In 4 Dist. 49, a. 3, q. 6, art. 1.

et gustum, e. Valentia (1) saltum gustum in corpore gloriose esse neget, eò quod non erit ibi nutritione opus, sicut nec generatione. Sed haec ratio non obstat, nec prebet sufficientem fundamentum predictos sensus in beatis negandi. Si enim damnati accerimur in his sensibus panientur, ut luant illicitas voluptates, quas per hosce sensus in hac vita perceperunt, ut patet partim ex supra dictis de odoratu, partim in epulone illo, qui cruciabatur in lingua, Luc. 16, 24; cur sancti, qui multa acerba in his pro Christo pertulerunt, non recipiant in ills consolationem et voluptatem? Ceterum sensus gustandi suam habebit voluptatem, non in perceptione cibi potius (2), sed humoris ejusdem suavissimi, qui lingua, palatum, et interiora imbuet. Hic proveniet partim ex optimo temperamento, si cuim boni temperatur, et planè sanus suavitatis affectus lingua et palato etiam jejunus; quanto suavis ibi afficitur, ubi temperamentum erit perfectissimum? partim ex aliquo fortè coelesti humore divinitus insufo, quem credibile est etiam per stomachum ceteraque interiora diffundendum.

De sensu tangendi teste Bellarmine, loc. cit. e. 8, convenient omnes usum ejus non defaturum in celo, cum corpora beatorum sine dubio tangi possint, utpote vera et viva corpora, dicente Domino, Luc. 24, 59: *Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere.* Aherit tamen contactus omnis impurus à corporibus illis, qui concupiscentiam generat nullam habebunt, et ut Dominus ipse, Matth. 20, 30, loquitur, in resurrectione neque rubent, neque rubentur, sed erunt sicut Angeli dei in celo. Nulla igitur, et ut S. Thomas, I, 4 contra gentes, cap. 83, recte adverterit, veneremus voluptates in corporibus gloriosis dabuntur, sed illis tactis delectationes erunt honestissime, et decentissime illis corporibus, neque contra aut præter rationem, sed potius admodum ratione consentaneas; quia non propter se erunt expetentes, sed ut omnibus modis magis glorificetur Deus, ut observat Suarez. Idem auctor sit, in corpore glorioso fore spiritus vitales, et animales ad peragendas sensuum operationes necessarios; at incorruptiles et alteratione non obnoxios, virtute anime per diversas corporis partes ultrò citrore discurrentes.

Porrò sensus tangendi in beatis sum voluntatem percipiet tum ex aura colesti, et celestium corporum attactu, (si enim hic magna voluptas percipitur ex aura suavi, et aquarum contactu, quanto magis ibi ex aura colesti, et celestium corporum attactu?) tum ex intimo sensu optimi temperamenti; homo enim perfectè sans ipsum corporis bonam constitutionem in suavitate sentit. Erit autem in beatis perpetua et optima corporis constitutio ob dies corporis gloriosi, præsentim immortalitatem, impassibilitatem et agilitatem, que ad sensum tangendi propriè pertinent. Nam quemadmodum, cum corpus gravatum, plagi, vulneribus, quæ ad mortem decunt, etiam in odoris suavitate.

(1) Tom. 4, disp. 11, q. 5, punct. 1.

(2) Vide Dionysium Carthus. in 4 sentent. D. 44. art. 4. Et Dominicum Soto in 4, D. 49. Q. 4, art. 3.

sensus tangendi est, qui patitur et dolet; sic vicissim quando corpus bene valet, et sanum ac robustum est, sensus tangendi gaudent. Magno igitur gudio sensus tangendi afficitur in celo, cùm post resurrectionem corpora beatorum immortalitate et impassibilitate, atque adeò optimâ valetudine in eternum fruenter. Similiter sensus tangendi beabitur domo agilitatis et subtilitatis. Nam, quemadmodum hic sensus male habet et dolet, quando corpus grave cogitur sursus ascendere, aut velociter de loco in locum transire; si è contrario gaudent et latent, cùm corpus sine lassitudine et labore vel sursus ascendet, vel de loco ad locum velocissimè transit. Ita voluptatem tactis in beatis explicant Bellarmius et Lessius, locis citatis. Singuli igitur quinque sensus corporum gloriosorum sensus habent functiones et obiectiones.

De quibus omnibus ita scribit S. Laurentius Justinianus, L. de Disciplina monast. convers., cap. 25, e. : *Care spiritualis effecta per omnes sensus suos multimodis exuberabit delicia. Delectabit oculus in amabilis Redemptoris aspectu, cum videbit Regem in decoro sui gloria ornatum.... Melodici cantica civium supernorum non mediocreter mellebunt auditum. Fragrans quoque suavitas coelestium odoramentorum mirè liquefactione resperget odoratum. Indicibilis etiam dulcedo omnium delectabilium mellifluò quādam et iucunda suavitate oris sagittabit palatum. Ipse demum tactus sibi congruis abundantia deliciarum, quas experti narrant. Fas enim non est, ut in illa coelesti gloria quidquam vacet à Dei laude; quia potius iustum, ut cuncta corporis membrorum suum proprio modo efficiantur. Conditor, quatenus sicut ab ipso sumptere principium, ita et in illo deducant suæ beatitudinis finem, ut sit Deus omnia in omnibus.* Hac ille. Similiter S. Anselmus, lib. de Similitudinibus, c. 27, cùm dixisset, quod damnati in omnibus sensibus et membris habebunt maximos dolores, addit: *Eodem modo, sed contraria consideratione, in illa futura vita delectatio quādam inefabilis bonus inebriabit, et inestimabili dulcedine sub totis eos inenarrabili abundanti satiabit.* Quid dixi totos? Oculi, aures, narces, os, manus, guttur, cor, fecur, pulmo, ossa, medulla, exta etiam ipsa, euenient signata membra eorum in communione tam mirabilis delectationis et dulcedinis sensu replebuntur, ut vero totus homo torrente voluptatis Dei potetur, et ab ubertate domus ejus inebrietur. Sie etiam passim allii sancti scriptores de sensu obiectacionis in celo futuris loquuntur, ut patebit legendi D. Thomam, S. Bernardinum Senensem, et S. Prosperum.

Nec, ut hujusmodi sensuum usum in beatis corporibus futurum esse defendamus, necesse videtur labores multum in explicando, quomodo tunc fieri illæ sensationses; poterit enim id fieri divinâ virtute, eti nos nesciamus modum, quo id fieri. Nec sà possumus plenè scire, quomodo immutations istæ tunc fieri juxta illud Augustini, lib. 22 de Civ. c. 50: *Qui mortuus talium corporum (gloriosorum) sint futuri,* te-

mère définit non audeo, quod exigitare non vaneo. Tamen et motus ei status, sicut et ipsa species decens erit, quicunque erit, ubi quod non decebit, non erit.

At quares, an aliqua ratione ab iis, que pregustarunt sancti viri in hac mortali vita, vel visionibus celestibus, vel celestibus cantibus, odorementis aut saporiis vel fomentis, arguere possimus, quantum et quanta sint futura illi sensuum oblectamenta in celo? Respondeo, ne hoc quidem nos posse, nisi adnudum obscurum, imperfecte et perquam remoto ab iunctis earum rerum, quae sensus in celo habent; idque ex eo, quod oblectamenta illa celestia sunt superioris ordinis, nec conferri cum nostris illa ratione possint. Inde fit, ut mortales hisce de rebus disserant, non secundum se ex eis a nativitate de luce et coloribus, aut surdus a nativitate de voce et sonis; quos, si de his rebus loquentes audiremus, moveremur ad risum, aut potius ad commiserationem. Unde etiam ea, que hac de re tota presenti questione diximus, sunt duxit subiectus descriptio eorum, quae nobis in celo expectanda sunt.

Questio III: *Quid sunt aureole beatorum, et cur dantur tres, virginum, doctorum? Antequam respondeam, obseruo, juxta unanimet et certam theologorum doctrinam duplex dari premium beatorum, essentiale et accidentale. Ad essentiale sive primarium pertinet visio beatifica, et omnes reliqui actus et ornamenti, qua ex visione consequuntur, et quae ratione visionis omnibus beatis debentur. Accidentale sive accessorium premium est, quod propter primarium peculiariter Dei munere, quibusdam operibus excellenter constitutum est. Hoc non omnibus datur, sed his solis qui opera illa praslerunt. Inter varia autem accidentalia collatum premia etiam sunt illa, quae aureola dicuntur, quasi parva corona aurea. Corona, quia sunt premia victoriae; aurea, quia pretiosae et excellentes, parva tamen, respectu corona primaria, seu prime essentials. Ille modum loquendi, seu vocem aureola videntur accepis se theologi ex libro Exodi, 28, 25, ubi Dominus in circuitu mensurae propositionis, ad oram eius jubet fieri coronam auream.... etiam quatuor digitis: et super illam alteram coronam aureolam. Porro nomen aureola accipit duplicitur, in sensu latiori seu magis generali et in sensu strictiori et proprio. In sensu latiori quodvis premium accidentale in celo dictum potest aureola per diminutionem, quia est minor corona aurea, nempe visione beatifica. Propriè tamen accipiendo aureolam (prout hic accipitur et ordinari a theologis accipi solet), ea est premium accidentale non quacunque, sed collatum beatis ex excellentem aliquam victorianam de hostibus Dei et anime relatam. Ex quo patet, quod non omne premium beatorum accidentale sit aureola strictè et propriè talis. Unde D. Thomas dicit, quod aureola (puta in sensu stricto) est quoddam privilegium premium, privilegium victoriae respondens. Ildem. S. doctor etiam rationem asserti, cur tres statuuntur aureolas, non plures, nec pauciores; quia minima tres sunt Victoria insigne in*

multitudine vita humana, sicut sunt tres praecipui hostes Christi et salutis nostre; nempe caro, mundus et diabolus. De carne triumphat virgo; de mundo triumphat martyris, ab eo persecutionem usque ad mortem sustinens, contemptu et postposito amore hojus vite; de diabolo victoriam reportat doctor, qui verbo vel scripto disolum non soli à se, sed etiam à cordibus aliorum removet, et docendo vel predicando hostem illum tenebrum, qui solet homines captivos tenere per errorem et mentis cecitatem, superat.

Tres igitur species aureola dabantur in celo, una martyribus, altera virginibus, tercias doctoribus. Auroela martyrum theologi colligunt ex illis verbis Apocalypses, 7, 9 et 14: *Standes ante thronum, et in conspectu Agni amicti stolis albis et palme in manibus eorum.... Hi sunt, qui venerantur de tribulatione magna, et taborunt stolas suas, et deabaverunt eas in sangue Agni. Aureola virginum desumetur ex illo Apocalypses, 14, 3, 4: Et cantabant quasi canticum novum ante sedem, et ante quatuor animalia, et sonores: et nemo poterat dicere canticos, nisi illa centum quadraginta quatuor milia. Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coniugati; virgines enim sunt. Ubi peculiares quoddam premium tributur virginibus. Aureola doctorum insinuator in libro Danielis, c. 12, v. 5, his verbis: *Qui ad justitiam erudiant multos, tanquam stellæ firmamenti fulgebunt perpetuas eternitas.**

Sed difficultas est, quidam sint haec aureole. Multum D. Thomam putam nihil foris aliud, quam singulare gaudium, quod beatu habituri sunt de huiusmodi victoris, ita tamen, ut ex hoc gaudio resulteret aliquis decor in corpore; qui scilicet ex illo anima gaudio redundabit ad corpus peculiaris quidam splendor, index et nota ejus gaudii; fermè sicut ex studio essentiali premissi redundat quidam decor in corpore, qui est gloria corporis. Et sic aureola principitaliter est in mente, sed per quandam redundantiam est in carne. Dominicus Soto, in dist. 49, q. 3, art. 2, probable potest hanc claritatem gloriae ex illio accidentaliter in corpore redundantem efformare in capite virginum coronulam album, in capite martyrum purpuream, in capite doctorum subvirideam. Alii existimant, aureolas consistere in signo quoddam spirituali anime impresso ad modum characteris, qui in sequentia quodram sacramentorum imprimatur. Iterum aliud dicunt aureolam esse specialem quandam dignitatem et eminentiam, qua tribus illis victoribus tribuerunt; quatenus hi præ ceteris erant conformes Christo, in quo perfectissime fuit totius virginitatis, martyrii, et doctrinae excellens; fermè sicut in auctoribus principiis rationib[us] et fides aliud inter se pugnat. Antequam respondeam, explicandus est status questionis. Igitur scientiam, primum explosam esse Petri Pomponati, Manuale circa annum 1462 natu, sententiam, qui Patavii primus, deinde Bononiæ docens assurrit, plura religionis christianæ mysteria contra rationem naturalem, quae tam sint vera secundum fidem, seu revelationem divinam? Sive an in S. Scriptura ratio et fides aliudque inter se pugnat? Antequam respondeam, explicandus est status questionis. Igitur scientiam, primum explosam esse Petri Pomponati, Manuale circa annum 1462 natu, sententiam, qui Patavii primus, deinde Bononiæ docens assurrit, plura religionis christianæ mysteria contra rationem naturalem, quae tam sint vera secundum fidem, seu revelationem divinam?

Sicut in aliis S. Scriptura libris fides auf revelatione repugnat rationi, sed omnia in illis sunt vera, non solum secundum fidem, sed etiam secundum rationem, hoc sensu, quod nihil ibi contineatur repugnans rationem; quavis multa sint supra rationem.

Il. Cum Petro Pomponatio turpiter erravit. Benedictus Spinoza impie asserens, inter fidei dogmata plurima esse, que nec umbras veritatis habeant. Nullum enim est, nec esse potest fidei dogma, quod verissimum non sit. Et quavis plurima solo naturæ lumine non innoscantur, adeoque sint supra rationem; nullum tamen probari ullo modo potest rationi naturali contrarium, seu esse contra rationem.

Il. Falsum est, quod quidam dicitantur, philosophum ea omnia posse admittere, quae post maturum rerum omnium examen ex ratione naturali admittenda esse vindicantur, quia attendat ad fidem vel revelationem, hoc est, quin animadverterat, num veritates naturales, quas defendit, cum fidei veritatis cogitari possint. Cum enim ex una parte naturalis veritas revelata non opponatur, et ex altera parte revelata veritas certa adeo sit, ut de ea dubitare non licet; quidquid divine revelationi adversatur, admitti omnino non potest ut verum. Ergo cum philosophi sit veritatem unice querere, nihil is ut verum potest admittere, quod divine revelationi aduersetur.

lam potest dupliciter considerari: Primò ex parte pugnae, ita, ut dicatur illa aureola potior, que fortior pugna debetur; et secundum hanc considerationem aureola martyrum alia aureolis supereminet uno modo, aureola vero virginum alia modo; pugna enim martyrum fortissima est, vehementissime affligens; sed pugna est periculosa, quia est diuturnior, et magis nobis imminent in vicino. Secundò potest considerari ex parte eorum, de quibus est pugna, et sic aureola doctorum est inter omnes praepucia; quia huiusmodi pugna versatur circa intelligibili, alia vero pugna circa sensibiles passiones. Sed tamen eminentia, quae datur ratione ipsius pugnae secundum se spectata est aureola essentialior; quia aureola secundum propriam rationem respicit victoriam et pugnam. Difficultas etiam pugnae, que attendunt ex parte ipsius pugnae, est potior, quam illa, que attendunt ex parte nostris, quantum est nobis vicinior, et ideo simpliciter loquendo aureola martyris inter omnes praeminent, deinde aureola virginis, postrem aureola doctrinae; sed quantum ad aliquid, nihil prohibet alias aureolas excellentiores esse aureola martyrum.

Plura de aureolis beatorum invenies apud S. Thoman, Viguerium, de Valentia, et theologos passim in tractatu de Fine ultimo, et Beatitudine hominis.

CAPUT ULTIMUM.

Solutio caritatis ultima incredulorum contra Apocalypsim, et S. Scripturam universam.

Questio ultima: *An in Apocalypsi, vel aliis S. Scriptura libris aliquo continentur falsa secundum rationem naturalem, quae tam sint vera secundum fidem, seu revelationem divinam?* Sive an in S. Scriptura ratio et fides aliudque inter se pugnat? Antequam respondeam, explicandus est status questionis. Igitur scientiam, primum explosam esse Petri Pomponati, Manuale circa annum 1462 natu, sententiam, qui Patavii primus, deinde Bononiæ docens assurrit, plura religionis christianæ mysteria contra rationem naturalem, quae tam sint vera secundum fidem, seu revelationem divinam?

Sicut in aliis S. Scriptura libris fides auf revelatione repugnat rationi, sed omnia in illis sunt vera, non solum secundum fidem, sed etiam secundum rationem, hoc sensu, quod nihil ibi contineatur repugnans rationem; quavis multa sint supra rationem.

Il. Cum Petro Pomponatio turpiter erravit.

Benedictus Spinoza impie asserens, inter fidei dogmata plurima esse, que nec umbras veritatis habeant.

Nullum enim est, nec esse potest fidei dogma, quod verissimum non sit.

Et quavis plurima solo naturæ lumine non innoscantur, adeoque sint supra rationem;

nullum tamen probari ullo modo potest rationi naturali contrarium, seu esse contra rationem.

Il. Falsum est, quod quidam dicitantur, philosophum

ea omnia posse admittere, quae post maturum rerum

omnium examen ex ratione naturali admittenda esse vi-

dendur, quia attendat ad fidem vel revelationem, hoc est,

quoniam adverterat, num veritates naturales, quas de-

fendit, cum fidei veritatis cogitari possint. Cum enim ex

una parte naturalis veritas revelata non opponatur,

et ex altera parte revelata veritas certa adeo sit, ut de

ea dubitare non licet; quidquid divine revelationi

adversatur, admitti omnino non potest ut verum. Ergo

cum philosophi sit veritatem unice querere, nihil is

ut verum potest admittere, quod divine revelationi ad-

uersetur.

(1) In Diction. histor. et critice. Artic. *Pomponatus.*

IV. Aliud est, esse supra, et aliud esse contra rationem. Nam plura sunt, non solum in revelatis religionis mysteriis, sed etiam in ipsa natura, que neque per se, neque ex ideis quas habemus, per naturales illusiones innotescunt, quin propterea claris et distinctis mentis nostra ideis opponantur, aut sint contra rationem. Quare magnum est discrimen inter haec tria, esse positive secundum rationem, esse supra rationem, esse contra rationem. Ea positive secundum rationem dicuntur esse, que vera aut probabila esse intelligere possumus, eas dumtaxat ideas examinantes, quas sensibus aut reflexione acquirimus, et que vera aut probabila esse per ratioinem determinamus. Tali est, e.g., Dei existentia, aut infinita eius perfectio. Ea vero supra vel prout rationem esse dicuntur, quorum veritas ex principiis naturaliter cognitis deduci minime potest per naturalem illusionem ob ignorantiam humanae mentis, et inaccessam mysteriorum fidei sublimitatem. Tali est Trinitas Personarum in Deo, vel alii multa religiosis nostrae mysteria. Ea denique dicuntur esse contra rationem, que cum claris et distinctis nostris ideis, seu cum evidenti lumine rationis stare omnino non possunt, sed eidem manifeste repugnant; ut, e.g., pluralitas deorum. Ex his facile solvi possunt sequentes theistaram argutie.

Opponunt: Quod est supra rationem, eo ipso est contra rationem; sed religio revelata (idem est de S. Scripturâ, in qua plurimæ istarum revelationum continentur) plura continet, que sunt supra rationem; ergo etiam, que sunt contra rationem. Respondeo: Nego majorem. Nam, ut ex dictis constat, supra rationem ea dicuntur esse, quae inter predicationem et subiectum emuntur habitudinem, quam humana ratio ob imbecillitatem suam non percipit. E.g., dum fides dicit: Deus unus in essentia est trinus in personis. Contra rationem vero ea sunt, que inter predicationem et subiectum emuntur habitudinem omnino contrariam habitudini, quam inter illud utrumque clare percipit humana ratio. E.g., in hac propositione: Bis duo non sunt quatuor, vel, Deus non est unus, vel dantur plura entia infinita, perfectissima. Unde essa contra rationem dicit oppositionem cum principiis lumine naturæ notis. Sed ex eo, quod Deus nobis aliqua revelat, que rationem nostram superant, non sequitur, ca principiis lumine nature notis adversari. Quisquis enim sobris sapit, prudenter cogitat, in Deo infinito multa esse, et omnipotenter multa posse, ac omniscience multa scire, que limitatus noster intellectus capere nequeat. Porro, quanvis homo coanexionem inter mysteria fidei et rationem naturaliter non cognoscat, ob factam revelationem divinam ea firmissime credendo nihil contra rationem admittit. Nam ipsa recta ratio docet, intellectum captivandum esse in obsequium fidei, quando revelatio divina de mysterio aliquo certò extat, prout infra magis declarabimus.

Dices I. Que sunt supra rationem, non sunt conformia rationi; sed quæ ratione non sunt conformia, sunt contra rationem; ergo, que sunt supra, sunt etiam contra rationem. Respondeo: Dist. maj.: Que sunt

supra rationem, ipsi non sunt conformia positivæ, ita ut conformitas mysteriorum fidei cum naturali ratione cognoscatur, conc. maj.; non sunt conformia, id est, conformia rationi, neg. maj. et dist. min.: Quæ non sunt conformia rationi ita ut eidem sint disformia, illa sunt contra rationem, conc. min.; que non sunt conformia rationi positivæ, sive ita ut eorum conformitas cum ratione non cognoscatur, ea hoc ipso sunt contra rationem, neg. min. et cons. Si homo supernaturalia mysteria fidei sola naturali sub, quæ prædictus est, ratione velit examinare, ea neque rationi conformia esse cognoscet, neque disformia. Non cognoscet ea esse conformia rationi, quia nullum est naturale principium, quocum ea mysteria concomitant, utpote rationem naturalem transcendunt; non disformia, quia, cum exceedant spharam rationis humanae, hoc ipso ex nullo naturali principio demonstrari potest ea esse falsa, aut rationi contraria. Quare in eos statu (videlicet consulendo solam rationem naturalem, et præscindendo à revelatione divina) intellectus omnino ignorat, utrum vera, vel falsa sint fidei nostre mysteria, cum neque corum veritatem, neque eorum falsitatem naturalis ratio demonstrare possit. Quando autem accedit revelatio divina de his mysteriis, intellectus, quia ex naturali ratione jam novit, verissimum esse, quidquid Deus ipse revelat, ea mysteria admittit, non quidem contra rationem, sed præstans assensum, sed ignorantiæ deponens, ut divinae revelationis assensum presertim.

Dices ultimè: Imprudenter, et contra rationem agit, qualquia erudit, que superant rationem: ergo religio revelata est contra rationem. Respondeo: Neg. ant. Nam ipsa rationaliter dictat, quod Deus sicut omni jure a creaturis rationalibus exigit subjectionem voluntatis in aliis legibus suis servandis; ita etiam iure exigat intellectus subjectionem in credendis veritibus revelatis, etiamsi has capere non possit. In hâc ipsis enim intellectus subjectione homo prudenterissimè et recte rationi omnino conformatur agit, quia ipsa sana ratio, quæ docet Deum esse omniscium, omnipotentem et infinitè perfectum, dictat etiam Deum plurima scire, posse et in se continere, que captum naturalis rationis excedunt; aliqui non forte infinitè sapiens, infinitè potens, infinitè perfectus, si à limitate seu finito intellectu capi posset. Præterea ratio docet omnia firmissime credenda esse, que Deus revelavit, eò quod impossibile sit eis perfectissimum falli aut fallere. Unde maxime præhalucinantur theiste, quod postulat in mysterio credendo rem sibi priùs explicari, quomodo aut quare ita sit; sic enim volunt ut mysterium amittat rationem mysterii, ut fiat ipsi in se credibile, seu potius perceptibile. Et quid aliud hoc est nisi libenter credere velle, dum nihil credendum supervisit, et admittere velle mysteria, ubi nulla porrò sunt? Præclarè in hanc rem respondit olim S. Bernardus, Epist. 190, Abascaldo, volenti mysterio fidei per solam rationem explicare: *Dam paratus est*, inquit, *de omnibus reddere rationem*, etiam que sunt supra rationem, et contra rationem presumit, et contra fidem. Quid etiam magis contra rationem, quam rationem conari

transcendere? *Et quid magis contra fidem, quam credere nolle quidquid non possit ratione attingere?* Similiter S. Gregorius Magnus, hom. 26, in Evang., ait: *Fides amittit meritum, ubi ratio prebet experimentum.* Et S. Augustinus, tract. 79 in Joan., inquit: *Hoc est laus fidei, si quod creditur non videtur: nam quid magnum est creditur quod videtur?* Denique idem S. doctor, Epist. 145 ad Marcellinum, docet his verbis: *Siratio contra divinarum Scripturarum auctoritatem redditur, quamvis acuta sit; fallit verisimilitudine; nam vera esse non potest. Plura hæc de re vide apud Tourneyle, Sardagna et Bened. Stattler.*

INDEX RERUM.

- DUVOISIN VITA. 9-10
TUVACHE VITA. *Ibid.*
STATTLERI VITA. 11-12
DE AUCTORITATE SCRIPTURÆ SACRAE. *Ibid.*
Caput primum de authenticitate, integritate et veritate librorum veteris Testamenti. 14
Articulus primus. De authenticitate Pentateuchi. *Ibid.*
Propositio. Pentateuchus coævus est reipublicæ Hebraeorum, genuinumque Moysis opus. 15
Art. II. De integratitate Pentateuchi. 50
Propositio. Pentateuchus hodiernus ipsi Moysis codicis autographo, et his saltem que ad rei substantiam pertinent, similissimus est. *Ibid.*
Art. III. De veracitate Pentateuchi. 57
Assertio prima. Certa sunt facta que in Genesi narrantur. *Ibid.*
Assertio. Vera atque indubitate sunt facta que in Exodo aliisque Pentateuchi libris referuntur. 59
Art. IV. De libris veteris Fœderis Pentateuchi posterioribus. 54
Assertio. Libris qui in canone Judeoœcum continentur, specialiter vero prophétias, non minor debetur quam Pentateuchi fides. 55
Cap. II. De authenticitate, integritate et veracitate librorum novi Testamenti. 59
Articulus primus. De authenticitate librorum novi Testamenti. *Ibid.*
Propositio. Libri novi Testamenti æquales sunt apostolicorum temporum, et ab his anterioribus exarati quorum nominibus inscribuntur. 60
Art. II. De integratitate librorum novi Testamenti. 85
Propositio. Libri novi Testamenti integri et incorrupti ad nos venerant, seu nullam in rebus salemente aliqui momenti interpolationem passi sunt. 84
Art. III. De veracitate librorum novi Testamenti. 94
Propositio prima. Vera ac certissima sunt miracula Christi ceteraque omnia facta historie evangelica. 95
Prop. II. Resurreccio Christi factum est certissimum. 109
Prop. III. Apostoli illi ediderunt miracula que in libro Actuum descripta. 118
Cap. III. De divinitate, seu divina inspiratione librorum novi tunc veteris Testamenti. 130
1. Principia prævia. *Ibid.*
2. Argumenta varia Scriptura totius divinitatem probantia examinantur. 135
3. Argumentum unicum convincens esse Ecclesiæ concordem sententiam ostenditur. 165
VEITH VITA. 183-186
SCRIPTURA SACRA CONTRA INCREDULOS PROPUGNATA. 187-188
PARS PRIMA. PENTATEUCHUS MOYSIS. *Ibid.*
PREFATIO. *Ibid.*
PENTATEUCHUS CONTRA INCREDULOS PROPUGNATIUS. *Ibid.*
Secu. I.—De Moyse, ejusque Pentateuco generatim spectato. *Ibid.*
Caput I. De persona Moysis. 189
Questio I. An Moyses persona vera, vel ficta sit? *Ibid.*
Questio II. An Moyses omnibus legislatoribus et scriptoribus gentilibus antiquior sit? 190
- Corollarium I. Moyses suam doctrinam non ex gentili poëtarum, philosophorum aut legislatorum libris, sed hi potius ex Moysis Pentateuchō aliisque S. Scriptura libris magnâ ex parte hauserant, quæ veritati consona acutè dixerunt, aut sapienter docuerunt. 191
Corollar. II. Turpiter errat Voltaire, dum ait multis ante Moysen seculis orientalium fabulas omnia illa mira attribuunt Baccho, quæ postea Judei Moysi astringebant. 192
Quest. III. An Moyses sit auctor Pentateuchi? *Ibid.*
2. Hæc questione etiam discutitur an Moyses lingua Hebreorum vel Ἑgyptiacâ Pentateuchum scripsit? 193
3. Cur Moyses in Pentateuchō urbium meninierit que ipsius tempore nondum extitisse videntur? 194
4. Cur Moyses in Pentateuchō de se velut de tertia quadam persona loquatur? 195
5. Cur ibidem seipsum vocet virum mitissimum, *Deo maximè familiarem?* *Ibid.*
6. Quomodo Moyses res gestas ante diluvium aut res diu post diluvium suum eventuras, que in Pentateuchō narrantur, scire potuerit? *Ibid.*
Caput II. —De Chronologia Mosaicâ, aliisque ad Pentateuchum generatum spectacula pertinentibus. 198
Quest. IV. An Mosaicâ chronologia de duratione mundi preferenda sit chronologia Ἑgyptiorum, Chaldaeorum, Sinensium, et Indorum? *Ibid.*
Quest. V. An Moyses mira, que de ipso in Pentateuchō narrantur, re ipsa patriri? 205
Quest. VI. An etiam veleres historici profani et gentiles de rebus, que in Pentateuchō, vel aliis antiqui Testimenti libris referuntur, mentione faciant? 204
Quest. VII. An Pentateuchus usque ad nostra tempora integer conservatus sit? 206
Sectio II. —De quinque Pentateuchi speciatim sumptibus. 280
Caput I. —De libro Genesis. *Ibid.*
Quest. VIII. An Genes. 1, 1, legendum sit: *In principio creavit Deus cœlum et terram*, prout nostra Vulgata legit; vel potius: *Fecerunt Dñi cœlum et terram*, in Vulgatis volt. 209
Quest. IX. Qualis fuerit illa lux, quam Deus, Genes. 1, 3, creavit? Item ac tres primi dies sine sole dari potuerint, qui primum quartu die conditus est? 210
Quest. X. Quanam sint illa aquæ, que, Genes. 4, 6, 7, dicunt super firmamentum esse, et divise sunt ab aqua sub firmamento existentibus? *Ibid.*
Quest. XI. Quonodo sita Paradisi terrestris, Genes. 2, 10 et seqq., descriptus, cum hodiernâ geographia conciliari queat? 211
Quest. XII. An ea, que Genes. cap. 3, de serpente Evan tentante narrantur fide digna sint? Nimirum: 1. Quod Eva cum serpente sermones miscerit? *Ibid.*
2. Quod Eva admiratione non sit capta super loquente bestiâ? Item quod Eva adiuc tam innocens et sapientia accusationibus Dei à serpente prolatis sine indignatione auscultari? *Ibid.*
3. Quod Deus, v. 14, serpenti maledixit, etsi non serpens, sed diabolus, serpente tanquam organo